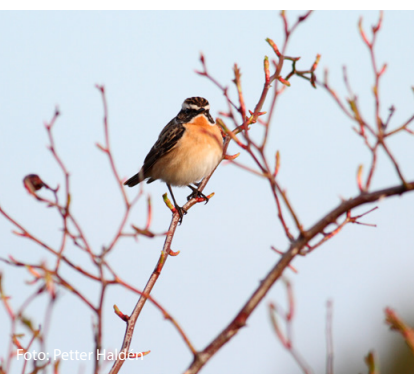

UNDERHÅLL DIKEN FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD

Foto: Petter Haldén

Kabbeleka blommor i många diken under tidig vår.

Buskskvättan bygger gärna bo i närheten av vatten och öppna diken.

Vattenmiljöer i odlingslandskapet har stor betydelse för växt- och djurlivet. Många bottenlevande djur trivs och fiskar vandrar upp för lek. Fåglar, humlor och andra vilda bin hittar boplatser och gott om föda här. Vegetationen i diken fungerar även som ett effektivt växtnäringfilter. Att ytvatten är så viktigt för biologisk mångfald är en anledning till att många öppna diken är biotopskyddade och inte får tas bort eller läggas igen. Du behöver dock underhålla ditt dike för att säkerställa en god dränering och för att hålla åkermarken i gott skick.

Vatten ger liv!

Många djur och insekter kan sprida sig mellan områden längs med diken. Dikets slänter är boplatser för fåglar, fältvilt och insekter. Humlor bor till exempel gärna i övergivna musbon i dikesslänter med visset gräs och nyttodjur som jordlöpare och spindlar övervintrar i fältkanter och diken.

I anslutning till dikena växer ofta nektar- och pollenväxter. Både örter som tussilago och vitplister men också träd och buskar som sälg eller hagtorn. Många fåglar trivs också här. Buskskvättan, gulspurv och sävsångare gillar diken om det finns vegetation som buskar eller bladvass. Fältvilt som fälthare och raphöna är ofta knutna till diken, framförallt när de hittar skyddande vegetation där.

Sammantaget så ger diken mycket variation till slättlandskapet. Om de rörläggas så försvinner dessa värden. Nästan alla arter som är knutna till jordbrukslandskapet gynnas av de småbiotoper som uppstår i och intill diken

Några råd vid dikesunderhållet

Underhåll av diken behövs för att behålla deras dränerande förmåga. Det gör du genom att ta bort löst sediment, nedrasat material och vegetation. Underhåll är i många fall en nödvändig åtgärd för att dikena ska hållas öppna. Du bör anpassa underhållet utifrån dikets förutsättningar och utföra det på ett varsamt sätt för att inte orsaka skada på vattenmiljön. Kom ihåg att du inte får göra diket djupare. Om underhåll av ett dike inte skett på länge kan det ha skapats nya livsmiljöer för hotade och skyddade arter.

En anlagd skyddszon med blommande örter förstärker nyttan av diket.

Tussilago är vanlig i dikeskanter och ger viktig nektar till fjärilar under tidig vår.

Läs mer:

Jordbruksverket. Underhåll ditt dike för ett rikare odlingslandskap Jordbruksinformation 2018 – 1

Naturvårdsverket Biotopskyddsområden. Vägledning om tillämpningen av 7 kapitlet 11 § miljöbalken Handbok 2012:1 Utgåva 1.

LRF (2014) "Åga och förvalta diken och andra vattenanläggningar i jordbrukslandskapet".

Jordbruksverket. Gynna Mångfalden vid vatten. Jordbruksinformation 2019 – 2.

I faktablad av den här typen är det inte möjligt att redovisa gällande regelverk. Tänk på att det finns både skyldighet och rättighet att underhålla, men att det givetvis ska genomföras med miljöhänsyn.

Text: Jenny Henriksson och Petter Haldén

Konkreta råd för åtgärder i samband med dikesunderhåll som tar hänsyn till växter och djur:

- **Ersätt grävskopan med klippskopa om möjligt.** Regelbundet underhåll med klippskopa är skonsammare för växter och djur än omfattande rensningar med långa mellanrum. Klipp vegetationen i dikesslätten regelbundet så får du en tätare grässvål som stabiliserar kanterna och minskar erosionsrisken. En etablerad grässvål missgynnar även ogräset.
- **Anlägg skydds-zoner intill diket.** Permanent vegetation intill diket stabiliserar kanterna och minskar risken för att jord eroderar ned i diket. En skydds-zon ger möjlighet för fler olika arter att etablera sig, söka efter mat och föröka sig. De fungerar som faunakorridorer vilket är viktigt för djurens möjligheter att sprida sig mellan olika naturområden. Så gärna in blommande örter på skydds-zonen. Blommor ger nektar och pollen som nyttoinsekter, såsom humlor, parasitsteklar och blomflugor använder som föda. De i sin tur hjälper oss med pollinerings-tjänster och minskar antalet skadegörare ute i fältet.
- **Välj rätt tidpunkt.** Tiden måste anpassas till de arter som är knutna till det aktuella diket. För att störa djurlivet så lite som möjligt är perioden juli-september den bästa perioden för underhåll. April-juni är mindre lämpligt med tanke på fåglar och fältvilt som då har ägg och ungar.
- **Undvik grumling.** Underhåll diket vid lågvatten då risken för att vattnet blir grumligt är minst. Undvik dock extrema lågvattennivåer då risken att skada fiskar och musslor är som störst.
- **Gräv aldrig i hårda bottnar med grus och sten.** Dessa utgör lekplatser för fiskar som öring och asp, även musslor trivs där.
- **Spara träd och buskar där det går.** Spara enstaka träd och buskar intill vattendraget som inte påverkar dikets vattenförande förmåga eller tillgänglighet för underhåll. Buskar som vide, sälg, rönn, fläder, hägg, hagtorn och andra blommande och bärande arter är viktiga för nyttoinsekter, fåglar och fältvilt. Träden skuggar vattnet och minskar vegetationstillväxten i vattendraget. Bäst skugga ger träd och buskar på dikets södra sida. Att tukta eller beskära buskar och träd med jämna mellanrum går bra, gör det under höst och vinter.
- **Placera inte massorna från underhållet på mark med värdefull flora och fauna.**

Du kan sköta dikeskanterna med klippskopa för att skapa stabilare dikeskanter och minska risken för jorderosion.